This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

+ *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.

+ *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.

+ *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.

+ *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse `http://books.google.com`

4

49 B 48

Digitized by Google

49 B 48

Indian Institute, Oxford.

THE MALAN LIBRARY

PRESENTED

BY THE REV. S. C. MALAN, D.D.,

VICAR OF BROADWINDSOR,

January, 1885.

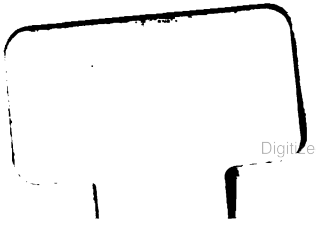

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

FRAGMENS

RELATIFS

A LA RELIGION

DE

ZOROASTRE,

EXTRAITS DES MANUSCRITS PERSANS

DE LA BIBLIOTHÈQUE DU ROI.

SE TROUVE :

A PARIS, chez DEBURE FRÈRES, rue Serpente, n.° 7;

A STUTTGARD, chez J. G. COTTA;

A LONDRES, chez HOWELL, 295 Holborn.

M. DCCC. XXIX.

Digitized by Google

Indian Institute, Oxford.

THE MALAN LIBRARY

PRESENTED

BY THE REV. S. C. MALAN, D.D.,

VICAR OF BROADWINDSOR,

January, 1885.

Digitized by Google

FRAGMENS

RELATIFS

A LA RELIGION

DE

ZOROASTRE.

Digitized by Google

SE TROUVE :

A PARIS, chez DEBURE FRÈRES, rue Serpente, n° 7 ;

A STUTTGARD, chez J. G. COTTA ;

A LONDRES, chez HOWELL, 295 Holborn.

Digitized by Google

FRAGMENS

RELATIFS

A LA RELIGION

DE

ZOROASTRE,

EXTRAITS DES MANUSCRITS PERSANS

DE LA BIBLIOTHÈQUE DU ROI.

PARIS.

IMPRIMÉ, PAR AUTORISATION DE MGR LE GARDE DES SCEAUX,

A L'IMPRIMERIE ROYALE.

M. DCCC. XXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÉFACE.

M. Olshausen de Kiel et l'éditeur de ces feuilles avaient conçu le projet de former une collection de tout ce qui, dans la littérature persane, se rapporte à la religion de Zoroastre et à son histoire. Il leur avait paru que ces restes de la littérature des Guèbres formaient un ensemble distinct, dont la publication pourrait contribuer à la connaissance d'une partie de l'histoire qu'on a trop peu approfondie. Mais des circonstances dont il serait inutile de faire mention ici, ayant ajourné, au moins pour quelque temps, l'exécution de leur projet, l'éditeur a pensé que les morceaux qui étaient prêts et qui devaient former le texte de la première livraison, avaient assez d'intérêt pour pouvoir paraître à part : ils sont au nombre de trois, dont les deux premiers sont publiés par M. Olshausen, et le dernier par son collaborateur.

Le premier, p. 1-10, est l'*Oulemaï-Islam*, connu par l'usage qu'Anquetil en a fait sous le titre d'*Eulma-Islam*. C'est un abrégé de la doctrine des Guèbres, sous la forme de questions faites par des docteurs musulmans et de réponses données par les Parsis. L'auteur du livre et l'époque de sa composition sont inconnus ; le texte paraît avoir des lacunes, sur-tout p. 6, où M. Olshausen a pris soin d'en indiquer une. Il serait à desirer qu'on vérifiât si les autres manuscrits (comme, par exemple, celui qu'Anquetil a vu dans la collection Fraser) ne donnent pas le moyen de compléter ce traité intéressant, qui contient des indications qu'on ne trouve nulle part ailleurs, sur-tout sur les doctrines des sectes guèbres, dont il nous reste si peu de traces. Le texte est publié

Digitized by Google

d'après les deux manuscrits de la Bibliothèque du Roi, fonds d'Anquetil, n° 6, et supplément au fonds d'Anquetil, n° 13.

Le second morceau, p. 11-17, est la notice des vingt et un Nosks ou livres dont se composait le *Zend-Avesta*, qui renferme les seules données qui nous restent sur le contenu des livres perdus. Il en existe plusieurs rédactions, dont une a été traduite par Anquetil, et publiée, avec la transcription du texte en caractères latins, dans les *Mémoires de l'Académie des inscriptions et belles-lettres*, t. XXXVIII, p. 239-254. La rédaction qu'on a suivie ici est un peu plus complète : elle est prise dans *le grand Ravaet*, supplément du fonds d'Anquetil, n° 18, p. 72 sq. On s'est servi des autres pour la critique du texte, qui est très-corrompu.

Le troisième morceau, pag. 18-34, se compose des fragmens du *Schahnameh* qui ont rapport à Zoroastre et à l'établissement de sa religion. C'est le plus ancien récit de ces événemens que la littérature persane nous offre, et c'est à ce titre qu'on a cru utile de le donner.

Le premier fragment, pag. 18-27, renferme l'abdication de Lohrasp et sa retraite à Balkh, qui était alors la ville sainte; l'avénement au trône de Gustasp; l'apparition de Zoroastre; la conversion de l'Iran à la nouvelle doctrine; l'établissement des temples; l'opposition d'Ardjasp, roi de Touran, qui veut forcer Gustasp à rester fidèle aux anciennes croyances, et la déclaration de guerre que lui fit Gustasp à cette occasion. Quelques morceaux de ce texte ont été imprimés par Kirkpatrik dans l'*Asiatic Miscellany* (Calcutta, 1792).

Le second fragment, pag. 28-30, contient le retour de Gustasp dans l'Iran après la défaite d'Ardjasp, les efforts qu'il fait pour répandre par-tout la religion de Zoroastre, et l'expédition d'Isfendiar entreprise dans le même but.

Le troisième fragment, p. 30-32, parle du séjour de Gustasp

Digitized by Google

dans le Zaboulistan, où il introduit sa croyance, et du dessein formé par Ardjasp de mettre à profit l'absence du roi et la captivité d'Isfendiar pour détruire Balkh.

Quatrième fragment, pages 32-34 : invasion d'Ardjasp dans l'Iran, destruction de Balkh, mort de Lohrasp, et massacre des prêtres du nouveau culte, dont le sang éteint le feu sacré. C'est ici que, selon quelques-uns, Zoroastre fut tué.

Les trois premiers de ces fragmens paraissent avoir fait partie du poëme de Dakiki, que Ferdousi avait inséré dans le *Schah-nameh;* le dernier est de Ferdousi. On s'est servi des manuscrits de la Bibliothèque du Roi n°s 229 et 278, fonds d'Anquetil n° 79, et manusc. de Saint-Julien, et de quatre autres qui appartiennent à l'éditeur. Malgré le grand nombre de variantes que ces manuscrits lui ont données, il lui est resté des doutes sur quelques vers. Quant aux principes de critique qui l'ont guidé dans le choix des leçons, il se propose de les exposer ailleurs plus en détail qu'il ne pourrait le faire en cette occasion : il se borne à donner ici l'assurance qu'il ne s'est jamais permis de substituer ses hypothèses à l'autorité des manuscrits.

Paris, 20 octobre 1829.

JULES MOHL.

Digitized by Google

d'après les deux manuscrits de la Bibliothèque du Roi, fonds d'Anquetil, n° 6, et supplément au fonds d'Anquetil, n° 13.

Le second morceau, p. 11-17, est la notice des vingt et un Nosks ou livres dont se composait le *Zend-Avesta,* qui renferme les seules données qui nous restent sur le contenu des livres perdus. Il en existe plusieurs rédactions, dont une a été traduite par Anquetil, et publiée, avec la transcription du texte en caractères latins, dans les *Mémoires de l'Académie des inscriptions et belles-lettres,* t. XXXVIII, p. 239-254. La rédaction qu'on a suivie ici est un peu plus complète : elle est prise dans *le grand Ravaet,* supplément du fonds d'Anquetil, n° 18, p. 72 sq. On s'est servi des autres pour la critique du texte, qui est très-corrompu.

Le troisième morceau, pag. 18-34, se compose des fragmens du *Schahnameh* qui ont rapport à Zoroastre et à l'établissement de sa religion. C'est le plus ancien récit de ces événemens que la littérature persane nous offre, et c'est à ce titre qu'on a cru utile de le donner.

Le premier fragment, pag. 18-27, renferme l'abdication de Lohrasp et sa retraite à Balkh, qui était alors la ville sainte; l'avénement au trône de Gustasp; l'apparition de Zoroastre; la conversion de l'Iran à la nouvelle doctrine; l'établissement des temples; l'opposition d'Ardjasp, roi de Touran, qui veut forcer Gustasp à rester fidèle aux anciennes croyances, et la déclaration de guerre que lui fit Gustasp à cette occasion. Quelques morceaux de ce texte ont été imprimés par Kirkpatrik dans l'*Asiatic Miscellany* (Calcutta, 1792).

Le second fragment, pag. 28-30, contient le retour de Gustasp dans l'Iran après la défaite d'Ardjasp, les efforts qu'il fait pour répandre par-tout la religion de Zoroastre, et l'expédition d'Isfendiar entreprise dans le même but.

Le troisième fragment, p. 30-32, parle du séjour de Gustasp

Digitized by Google

dans le Zaboulistan, où il introduit sa croyance, et du dessein formé par Ardjasp de mettre à profit l'absence du roi et la captivité d'Isfendiar pour détruire Balkh.

Quatrième fragment, pages 32-34 : invasion d'Ardjasp dans l'Iran, destruction de Balkh, mort de Lohrasp, et massacre des prêtres du nouveau culte, dont le sang éteint le feu sacré. C'est ici que, selon quelques-uns, Zoroastre fut tué.

Les trois premiers de ces fragmens paraissent avoir fait partie du poëme de Dakiki, que Ferdousi avait inséré dans le *Schah-nameh;* le dernier est de Ferdousi. On s'est servi des manuscrits de la Bibliothèque du Roi n°s 229 et 278, fonds d'Anquetil n° 79, et manusc. de Saint-Julien, et de quatre autres qui appartiennent à l'éditeur. Malgré le grand nombre de variantes que ces manuscrits lui ont données, il lui est resté des doutes sur quelques vers. Quant aux principes de critique qui l'ont guidé dans le choix des leçons, il se propose de les exposer ailleurs plus en détail qu'il ne pourrait le faire en cette occasion : il se borne à donner ici l'assurance qu'il ne s'est jamais permis de substituer ses hypothèses à l'autorité des manuscrits.

Paris, 20 octobre 1829.

JULES MOHL.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONTENU.

I. Oulemaï-Islam ..... pages 1—10.
II. Notice sur les Nosks ..... 11—17.
III. Extraits du Schahnameh ..... 18—34.

Digitized by Google

Digitized by Google

بنرگان چنین گفت کهرم که کار — همین بود مان رنج در کارزار
که این نامور ماه لهراسب است — پسندیده و باب گشتاسب است
شهنشاه از فرّ یزدان بنود — همه کار او زور جوگان بود
چنین پیر گین خود پرستنده بود — دل از تخت و از تاج برکنده بود
کنون پشت گشتاسب زو شد تهی — بپیچید زدیهیم نامنشهی
وزان پس ببلخ اندر آمد سپاه — جهان شه زتاراج و کشتن سیاه
نهادند سر سوی آتش کده — بدان کاخ ایسوان زر آزده
همان زنده واستا بر افروختند — همه کاخ وایوان همی سوختند
ورا هیربد بود مهتاد مرد — زبانشان زیزدان بر آزاد کرد
همه پیش آذر بکشتند سان — رهٔ بندگی را نوشتند سان
زخونشان بمرد آتش زردهشت — ندانم که این هیربد را بکشت

زکهرم چو لهراسب آگاه شد — غمی گشت و با رنج همراه شد
بیزدان چنین گفت کای کردکار — توپی برتر از کردش روزگار
توانا و دانا و بخشنده — خداوند خورشید رخشنده
نگهدار در سر تن و توش من — همان نیز بینا دل و هوش من
که من بنده بر دست ایشان تباه — نکردم نه از بیم فریاد خواه
ببلخ اندرون نامداری نبود — وزان کوردران سواری نبود
بیامید زینسان مردی هزار — چنان چون بود باز در کارزار
چو توران سپاه اندر آمد بتنگ — بپوشید لهراسب خفتان جنگ
زجای پرستش بشورد کلاه — بشد بر نهاده گیانی کلاه
بیامد بغرّید چون پیل مست — یکی کرزهٔ کاو پیکر بدست
بهر حملهٔ جنگاوران زان سران — زمین را سپردی بکبر زکاران
همی گفت هر کس که این نامدار — ندارد مگر زخم اسفندیار
بهر سو که باره برانگیختی — همی خاک با خون برامیختی
هر آن گوش که آواز او یافتی — بتنش اندرون زهره بشکافتی
بترکان چنین گفت کهرم که جنگ — مسازید با او یکایک بچنگ
بکوشیدش اندر میان آورید — خروش هزبر زیان آورید
بکردند چون آن بفرمود شان — چنان هم که او راه بنمود شان
برآمد چکاچک زخم تبر — خروش سواران بر خاشگر
چو لهراسب اندر میانه بماند — به بیچارگی نام یزدان بخواند
زپیری واز تابش آفتاب — غمی گشت بخت اندر آمد بخواب
جهاندیده از تیر ترکان بخست — نگونسار هد مرد یزدان پرست
بخاک اندر آمد سر نامدار — برو انجمن هد فراوان سوار
بکردند جاک آن کیی جوشنش — بشمشیر هد باره باره تنش
همی نو سواریش بنداشتند — چو خود از بر شاه برداشتند
بدیدند رخ و چو کافور موی — واز آمن سیاه آن بهشتیش روی
بمانند یکسر ازو در شگفت — که این پیر شمشیر چون برگرفت
که کراین یل اسفندیار آمدی — سپه را بدین دست کار آمدی
بدین اندکی ما چرا آمدیم — همه با گله در چرا آمدیم

Digitized by Google

جز آذر پرستان ندیدم کسی | بکشتم ببلخ اندرون من بسی
سراسر سخن پیش مهتر بگفت | چنان چون بدانست اندر نهفت
چو ارجاسب آگاه شد هاد کشت | واز اندوه دیرینه آزاد گشت
سواران همه خواند وگفتا رویده | سپاه براکنده باز آورید
برفتند گردان لشکر همه | بکوه وبیابان وجای رمه
بدو باز خواندند لشکرها | گزیده سواران کشورها

تاخته آوردن ارجاسب بایران زمین ۵

چو ارجاسب آگه شد از کار هاه | که هست او سوی سیستان با سپاه
بفرمود تا کهرم تیغ زن | بود پیش سالار چین آنجمن
که ارجاسب را بود مهتر پسر | بخورشید تابان بر آورده سر
بدو گفت بگزین زلشکر سوار | زگردان شایسته مرد هزار
از ایدر یکی تاختی کن ببلخ | که از بلخ شد روز ما تار وتلخ
نگر تا کرا بینی از دشمنان | از آتش پرستان آهرمنان
سرانشان ببر خانها شان بسوز | شب آور بزیشان برخشنده روز
از ایوان گشتاسب باید که دود | زبانه بر آورد بچرخ کبود
اگر بند بر پای اسفندیار | به بینی سر آور برو روز گار
همانگه سرهرا زتن باز کن | زنام تو گیتی بر آواز کن
همه شهر ایران بکام تو گشت | تو تیغی ودشمن نیام تو گشت
من آکنون زخلخ باندك زمان | بیایم دمادم پس اندر دمان
بخوانم سپاه براکنده را | برافشانم این کج اکنده را
بدو گفت کهرم که فرمان کنم | چو خورشید تیغ ازمیان برکشید
بکفتار تو جان کروکان کنم | شب تیره زو دامن اندرکشید
بیاورد کهرم بایران سپاه | زمین گشت چون روی زنگی سیاه
چو آمد بدین مرز بگشاد دست | کسی را که دیدی همی کرد پست
چو ترکان رسیدند نزدیك بلخ | گشاده زبانها بکفتار تلخ
همه دل زنیکی به بیراستند | بتاراج گشتن بیارستند

زکهرم

Digitized by Google

چو آگاهی آمد به بهمن که شاه ببست آن کرانمایه را بی گناه
سپه را همه داشتند دست باز پس اندر گرفتند راه دراز
نبرده گزینان اسفندیار از آنجا برفتند بیمار و زار
بپیشش کو اسفندیار آمدند گیان زادگان هیروار آمدند
پدر را برامش همی داشتند بزندانش تنها نبگذاشتند
پس آگاهی آمد بسالار چین که ماه از کمان اندر آمد بکین
بر آشفت خسرو بر اسفندیار بزندان و بندش فرستاد خوار
خود از بلخ زی زابلستان کشید بیابان گذارید وجیحون برید
بزابل نشستست مهمان زال برین روزگاران برآمد دوسال
ببلخ اندرون جز که لهراسب شاه نماندست از ایرانیان سپاه
مگر هفتصد مرد آذر پرست همه پیش آذر برآورده دست
جز اینها ببلخ اندرون نیست کس از آهنگداران همینند بس
مگر باسبانان گاخ همای هلا زود بر خیز چندین مپای
مهانرا همه خواند شاه جگل ابر جنگ لهراسب شان داد دل
بدانید گفتا که گشتاسب شاه سوی زابلستان سپردست راه
بزابل نشستست با لشکرش سواری نه اندر همه کشورش
کنون است هنگام کین خواستن بباید بسیجیدن آراستن
پسرش آن کرانمایه اسفندیار به بندگران است وبد روزگار
کدام است مردی بزوهنده راز که پیماید این ژرف راه دراز
نراند بهیچ ره وی ره هبود از ایرانیان پکسر آکه هبود
یکی جادوی بود نامش ستوه گزارنده راه ونهفته پژوه
مم گفت اهسته وراه جوی چه باید کنون هر چه خواهی بگوی
همه چین بگفتش که ایران خرام نگهبانش بنگر که چند وکدام
پژوهندهٔ راز بهبوده راه ببلخ گزین هد کجا گاخ شاه
ندید اندرو شاه گشتاسب را پرستندگان دید ولهراسب را
تهی دید بلخ از کو اسفندیار زهادی رخش تازه هد چون بهار
بشد دیده‌را پیش خاقان بکفت برخ پیش او مر زمین را برخت
که گشتاسب رفتست بلشکر همه تهی کرد از مرد کشور همه

جز

Digitized by Google

که ما راست گشتیم و یزدان پرست — کنون زنده زردشت زی ما فرست
چو آن نامهٔ شهریاران بخواند — نشست از بر گاه و یاران بخواند
فرستاد زندی بهر کشوری — بهر نامداری و هر مهتری
بفرمود تا نامور پهلوان — همی گشت در جار کوه جهان
بهر جا گمان شاه بنهاد روی — نیامد نبرده کسی پیش اوی
همه خود اورا بفرمان هدند — بدان از جهان پاک پنهان هدند
چو گیتی همه راست شد بر پدرش — گشاد از میان پاک زرین کمرش
کی وار بنشست بر تخت وگاه — بیاسود یکچند گه با سپاه
برادرش را خواند فرشید ورد — سپاهی برون کرد مردان مرد
بدو داد دینار وگوهر بسی — خراسان بدو داد وکردش کسی

رفتن گشتاسب بزابلستان ✿

نیامد بسی روزگاران بسروی — که خسرو سوی سیستان کرد روی
که آنجا کند زند واستا روا — کند موبدانرا بر آن بر گوا
چو آنجا رسید آن کرانمایه شاه — پذیره هد آن پهلوان سپاه
همهٔ نیمروز آنکه رستم نام — سواری جهاندیده همتای سام
ابا پیر دستان که بودش پدر — ابا مهتران وگزینان در
پذیره بیاورد رامشگران — ابا رودها از کران تا کران
بشادی پذیره هدندش براه — از آن شادمان گشت فرخنده شاه
بزابلش بردند مهمان خویش — پرستنده وار ایستادند پیش
تا استا وگشتی بیاموختند — بستند وآذر بر افروختند
بر آمد برین روزگار دو سال — که می خورد گشتاسب با پور زال
بهر جا گجا شهریاران بدند — از آن کار گشتاسب آگه هدند
که او پهلوان جهانرا ببست — تن پیلوارش بآهن بخست
به زابلستان هد به پیغمبری — که نفرین کند بر بت آذری
بکشتند یکسر زفرمان اوی — بهم بر شکستند بهان اوی

چو

Digitized by Google

چو پرویزی ماهان بشنوید گزیتی بآذر پرستان دهید
چو آگاه شد قیصر آن شاه روم که فرخ شد آن شاه وارجاسب شوم
فرسته فرستاد با خواسته غلامان واسبان آراسته
همه بت پرستان وشاهان هند گزینش بدادند وشاهان سند
گو نام بردار آن روزگار نشست از بر گاه آن شهریار
گزیدان کشورش را بار داد بزرگان وشاهان مهتر نژاد
به پیش اندر آمد گو اسفندیار بدست اندرون گرزهٔ گاوسار
نهاده بسر بر کیانه کلاه بزیر کلاهش هیتافت ماه
بیستاد در پیش او بنده وش سر افکنده ودست کرده بکش
چو شاه جهان روی او را بدید بجای جهانش بدل بر گزید
بخندید وگفت ای یل اسفندیار همی آرزو آیدت کارزار
یل تیغ زن گفت فرمان تراست که تو شهریاری وایران تراست
گی نامور تاج زرینش داد درگنجهارا بسرو بر گشاد
همه کار ایران مر اورا سپرد که اورا بدی پهلوی دستبرد
درفش بدو داد وگنج وسپاه هنوزت نشد گفت هنگام گاه
برو پای کردان بزین اندر آر همه کشورانت بدین اندر آر
بشد تیغ زن گرد کش پور شاه بکرد همه کشوران با سپاه
بروم وبهندوستان در بگشت ودریا وتاریکی اندر گذشت
وزانجا بنزد الان راند شاه ابا گوس وبا لشکر کینه خواه
چو نزد الان شد گو اسفندیار بفرمود تا آمدند نامدار
فرود آرد آنجا یکه لشکری ابا نامداران هر کشوری
گزارش همی کرد اسفندیار بفرمان یزدان همی بست کار
چو آگه شد از نیکوئ دین او گرفتند ازو دین وآیین او
همه نامه کردند زی تهمتن همه روم وهندوستان وین
مرین دین به را بیاراستند ازین دین گزارش همی خواستند
بتان را سراسر همی سوختند بجای بتان آتش آفروختند
همه نامه کردند با شهریار که ما دین گرفتیم زی اسفندیار
ببستیم کشتی چو ما راست ساز کنونت نشاید زما خواست باز
که

بازآمدن کشتاسب بایران و فرستادن زند بهر کشور ۵

کیٔ نامور کرد کشتاسب شاه — سوی بلخ باز آمد از رزمگاه
بدستور گفتش که فردا بگاه — سوی کشور نامور کش سپاه
بیامد سپهبد هم از بامداد — برد کوس و لشکر بنه بر نهاد
بایران زمین باز کردند روی — همه خیره دل گشته از جنگ جوی
همه کشتگانرا ببردند نیز — نهشتند از آن خستگان هیچ چیز
بایران زمین باز بردند هان — بدانا بزشکان سپردند هان
چو شاه جهان باز شد باز جای — بپور مهین داد فرخ همای
دگر را بدستور فرخنده داد — بهم را چنین بود آیین وداد
بدادش از آزادگان ده هزار — سواران جنگی و نیزه گذار
بفرمود گفت ای گو نیزه باز — یکی باز شو سوی ترکان بتاز
باطراف خلّخ یکی بر گذر — بکش هر که یابی بخون پدر
بدو هر چه بایست بدان رزمکار — بدادش همه بی مر و بی شمار
همانگاه بدستور داد آن سپاه — چو شاه جهان از بر تخت وگاه
نشست وکیٔ تاج بر سر نهاد — سپه را همه سر بسر بار داد
درکلخ بکشاد واز خواسته — سپه را همه کرد آراسته
سرانرا همه مهرها داد نیز — کمی را نبکداهت نا داده چیز
کرا پادشاهی سزاید بداد — کرا پایه بایست پایه نهاد
چو اندر خورکار هان داد ساز — سوی خانها هان فرستاد باز
خرامید بر گاه وباره ببست — بگاه مهنشی اندر نشست
بفرمود تا آذر آفروختند — برو عود هندی همی سوختند
زمینش بکردند از زر پاک — همه هیزمش عود وعنبرش خاک
همه کار لورا باندام کرد — مر آن خانه کشتاسبی نام کرد
بفرمود تا بر در گنبدش — نهادند جاماسب را موبدش
سوی کار دانانش نامه نبشت — که مارا خداوند باوه نهشت
هبان شده تیره مان روز کرد — ابر دشمنان جمله بیروز کرد
بنفرین شد ارجاسب وما بآفرین — که کردی چنین جز جهان آفرین

چو

Digitized by Google

همه ایرج زادهٔ پهلوی — نه افراسیابی ونه بیغوی
همه ماه چهره همه شاه روی — همه سرو بالا همه راست کوی
همه نیزه داران شمشیر زن — همه لشکر انگیز لشکر شکن
همه دین پذیر وهمه هوشیار — همه از در یاره وکوهسار
همه نیزه بر دست وباره بزین — نوشته همه نام من بر نگین
چو دانند کم کوس بر پیل بست — هم اسب ایشان کند کوه پست
چو جوشن بپوشند روز نبرد — زچرخ برین برکذارند گرد
بزین اندرون کشته چون کوه سست — کند تیغ هان کوه را لخت لخت
از ایشان کزیده دو کرد سوار — زریر سپهدار واسفندیار
چو ایشان بپوشند از آهن قبای — بجنك سپهر اندر آرند پای
چو برکردن آرند کوبندهٔ کرز — همی تابد از کرز هان فروبرز
چو ایشان بیایند پیش سپاه — ترا کرد باید بایشان نگاه
بخورشید مانند با تاج وتخت — همی تابد از چهر هان فر وبخت
کزیدهٔ کوانند واسپهبدان — ستودهٔ پسندیدهٔ وموبدان
تو جیحون مینبار هرگز بمشك — که من خود کشانم درکنج خشك
بروز نبرد ار بخواهد خدای — برزم اندر آرم سرت زیر پای
چو سالار ترکان چنین نامه خواند — فرود آمد از تخت وخیره بماند
سپهبدش را گفت فردا بنگاه — بخوان از همه پادشاهی سپاه
تکینان لشکر کزینان چین — برفتند یکسر بتوران زمین
برادر بد اورا دو اهرمنا — یکی کهرم وذیکر اندریمسا
همه باز خواندند لشکرها را — سر مرزداران کشورش را
بفرمود هان تا نبرده سوار — کزیدند کردان لشکر هزار
بدادند هان کوس وپیل درفش — بیاراسته سرخ وزرد ونفش
بدیشان ببخشید سیصد هزار — زکردان کزیده نبرده سوار
درکنج بکشاد وروزی بداد — بزد ناو وکوس وبنه برنهاد

باز

Digitized by Google

بگویید هومت فراز آمدست ... بآب وبخاکت نیاز آمدست
زده باد کردنت وخسته میان ... بخاك اندرون ریخته استخوان
برین ماه ارایدونك خواهد خدای ... بپوشم برزم آهنینه قبای
بتوران زمین اندر آرم سپاه ... کنم کشور کرگساران تباه
کنن چون بسر برد هاه زمستن ... سپه پیل را خواند کردان چین
سپوشش بدوگفت بردار هان ... از ایران زمین نیز بگذار هان
فرستادگان سپهدار چین ... زپیش جهاندار ماه زمین
برفتند هردو هده خاکسار ... جهاندارهان رانده وکرده خوار
از آن بلخ فرخ بخلخ هدند ... ولیکن بخلخ نه فرخ هدند
چو از دور دیدند ایوان شاه ... زده برسرش بر درفش سیاه
فرود آمدند از جنده ستور ... شکسته دل وچشمها کشته کور
بیاده برفتند تا پیش اوی ... سیه پاکشان جامه وزرد روی
بدادند آن نامهٔ شهریار ... بپاسخ نوشته دبیر سوار
بفرمود خواندن دبیرانش را ... زتوران جوانان وپیرانش را
دبیرانش را گفت نامه نخست ... سراسر بخوانید بر من درست
دبیرش مر آن نامه را برگشاد ... بخواندش بران ماه بیغو نواد
نوشته در آن نامهٔ شهریار ... سر آهنك ایران نبرده سوار
پسر ماه لهراسب گشتاسب ماه ... فکهدار کیتی سزاوار گاه
بپیر فرستاد زی او خدای ... مهانش همه پیش کرده بپای
بارجاسب ترکان پلید ستور ... کجا پیکرش پیکر هیر وگور
زده سر زآیین ودین بهی ... رسیده بدل کژی وکمرهی
رسید آن نوشته فرومایه وار ... که بنوشته بودی بر شهریار
شنیدیم ما آن سخنها کجا ... نبودی تو مر گفتنش را سزا
نه بنوشتنی بد نه بغودنی ... نه برخواندنی بد نه افسودنی
چنین گفته بودی که تا چند گاه ... سوی کشور خرم آرم سپاه
نه تا چند ماه ونه تا روز کار ... که تا خود بیارم همیران گار
تو بر خویشتن بر میفزای رنج ... که ما خود کشادیم درهای گنج
بیاریم کردان هزاران هزار ... همه شیر مردان نیزه گزار

Digitized by Google

که ارجاسب سالار ترکان چین
یکی نامه کردست زی من چنین

بدیشان نمود آن سخنهای زشت
کجا شاه ترکان سوی او نوشت

چه بینید گفتا بدین اندرون
بگویید کین را سرانجام چون

چه ناخوش بود دوستی با کسی
که بهره ندارد زدانش بسی

من از تخمهٔ ایرج پاك زاد
وی از تخمهٔ تور جادو نهزاد

چگونه بود در میان آشتی
ولیکن مرا بود پنداشتی

کجی کش بود راه نیکو بسی
سخن گفت بایدش با هر کسی

همانگه چوگفت آن سخن مهربار
زریر سپهدار واسفندیار

کشیدند شمشیر وگفتند اگر
کجی باشد اندر جهان سربسر

که نپسندد راه پیغمبری
سر اندر نیارد به فرمانبری

نباید بدرگاه فرخنده شاه
نبندد میان پیش رخشنده گاه

نگیرد ازو راه ودین بهی
مرین دین بهرا نباشد رهی

بشمشیر جان از برش برکنیم
سرش را بدار برین بر زنیم

سپهدار ایران که نامش زریر
نبرده سوار ودمنده چو شیر

بشاه جهان گفت که ای نامدار
که دستور باشد مرا شهریار

که پاسخ کنم جادو ارجاسب را
پسند آمدش شاه گشتاسب را

هلا گفت رو زود پاسخ کن
نگال تگینان خلخش کن

زپیشش برفتند هر سه بهم
همه رخ پر از کین ودل پر زغم

نبشتند نامه بارجاست زشت
هم اندر خور آن کجا او نبشت

زریر سپهبد گرفتش بدست
چنان هم گشاده ببردش بدست

برشاه برد وبرو بر بخواند
جهاندار گشتاسب خیره بماند

زدانا سپهبد زریر سوار
زجاماسب وز پورش اسفندیار

ببست ونوشت از برش نام خویش
فرستادگانرا بخوانند پیش

بگفتند گفتا بر او بر برید
ذکر زین سپس راه من نسپرید

اگر نیستی اندر استا وزند
فرستاده را زینهار از گزند

ازین خواب بیدار تان کردمی
همه زنده بردار تان کردمی

چنین تا بدانستی آن نابکار
که کردن نیارد بر شهریار

بینداخت نامه وگفتا کرید
مرین را سوی ترك جادو برید

بگوییه

Digitized by Google

بگفتم همه گفتنی سر بسر — تو ژرف اندر این پند نامه نگر
چو پرداخت آن نامه دستور شاه — زپیش همه مهتران سپاه
فرازش نوردید وکردش نشان — بدادش بدان جادو بد نشان
بفرمود شان کفت بخرد بوید — بایوان او باهم اندر شوید
چو اورا به بینید بر تخت وگاه — کنید آن زمان خویش نزدش دو تاه
بر آیین شاهان نمازش برید — بتاج وکئ تخت او منگرید
چو هر دو نشینید در پیش اوی — سوی تاج تابنده دارید روی
بگیرید پیغام فرخ مرا — ازو کوش دارید پاسخ مرا
چو پاسخش را سر بسر بشنوید — زمین را ببوسید وبیرون شوید
شد از پیش او کینه ور بیدرفش — سوی بلخ نامی کشیدش درفش
ابا یار خود خیره سر ناخواست — کزو بفکند آن نکوا ناخواست
چو از شهر توران ببلخ آمدند — بدرگاه او بر پیاده شدند
پیاده بزفتند تا پیش اوی — برآن استانه نهادند روی
چو رویش بدیدند برگاه بر — چو خورشید تابنده بر جاه بر
نیایش نمودند چون بندگان — بپیش کی آن شاه فرخندگان
بدادند آن نامهٔ خسروی — نبشته برو در خط پهلوی

خواندن کشتاسب نامهٔ ارجاسب را

چو شاه جهان نامه را بازکرد — برآهفت وپیچیدن آغازکرد
بخواند آن کرانمایه جاماسب را — کجا رهنمون بود کشتاسب را
کزینان ایران واسپهبدان — مهان جهان دیه ومویدان
بخواند آن همه مویدان پیش خویش — که استا وزند آوریدند پیش
بیمبرش را خواند ومویدش را — زریر کزیده سپهبدش را
زریر سپهبد برادرش بود — که سالار کردان لشکرش بود
جهان پهلوان بود آن روزگار — که کودک بد اسفندیار سوار
پناه جهان بود وپشت سپاه — سپهدار لشکر بکردار شاه
جهان از بدان ویزه او داشتی — برزم اندرون نیزه او داشتی
چهاندار کفت آنکهی با زریر — بفرخنده جاماسب پیر دلیر
که

چنان هم که کیخسرو کینه جوی ترا بیش بود از کیان آبروی
بزرگی و شاهی و فرخندگی توانای و فرّ و زیبندگی
درفشان و پیلان آراسته بی لشکر و گنج نا کاسته
همه بودت ای مهتر هوشیار همه مهتران مر ترا خواستار
می تافتی بر جهان یکسره چو اردیبهشت آفتاب از بره
زکیتی ترا برگزیده خدای مهانت همه پیش بوده بپای
نکردی خدای جهانرا سپاس نبودی تو بی ره بدین ره هراس
از آن پس که ایزد ترا شاه کرد یکی پیر جادوت بی راه کرد
چو آگاه آن کار زی من رسید بروز سپیدم ستاره بدید
نبشتم یکی نامه دوستوار که هم دوست بودمت وهم نیک یار
چو نامه بخوانی سر و تن بشوی فریبنده را نیز مشای روی
مران بنده را از میان باز کن بشادی می روهن آغاز کن
میفکن تو آیین شاهان خویش بزرگان کیتی که بودند پیش
وراید ونکه بیذیری این نیک پند زترکان ترا نیز ناید گزند
زمین کشانی و توران و چین ترا باشد این همچو ایران زمین
بتو بخشم این بی کران کشورها که آورده کودم بسا رنجها
نکو رنگ اسپان با سیم وزر باستامها بر نشانده گهر
غلامان فرستم با خواسته نگاران با جعد پیراسته
وراید ونک نیذیری این پند من بپایت رسد آهنین بند من
تمام پس نامه تا یک دو ماه کنم کشورت را سراسر تباه
بیارم سپاهی زترکان چین که بنگاه هان بر نتابد زمین
بینبارم این رود جیحون بمشک زمشک آب دریا کنم پاک خشک
بسوزم نگاریدهٔ کاخ ترا زبن برکنم بیخ وهاخ ترا
زمین تان سراسر بسوزم همه کفن تان بنلوک بدوزم همه
از ایرانیان هرکه مردان پیر کشان بند کردن نباشد هژیر
وزایشان نیاید فزونی بها کنم هان همه سر زکردن جدا
زن وکودکانشان بیارم زپیش کنم هان همه بندهٔ شهر خویش
زمین شان همه پاک ویران کنم زبیخ آن درختان همه برکنم
بکفتم

مرورا بگفتن کزین کار زشت ... بگرد و بترس از خدای بهشت
مران پیر نا پاک را دور کن ... بر آیین ما بر یکی سور کن
کرایدونکه بپذیرد این پند ما ... نساید سر و پای او بند ما
وایدونکه نپذیرد از ما سخن ... کند سوی ما تازه روی کهن
سپاه پراکنده باز آورم ... یکی خوب لشکر بهامون برم
بایران هوم از پی کار اوی ... نترسیم زآزار و پیکار اوی
برانیش از پیش وخوارش کنیم ... ببندیم و زنده بدارش کنیم
برین استادند گردان چین ... دو تن پیش کردند ازیشان کزین
یکی نام او بیدرفش بزرگ ... کوی پیر جادو ستون سترگ
دگر جادوی نام او ناخواست ... که هرگز دلش جز تباهی نخواست
یکی نامه بنوشت خوب وهزیر ... سوی نامور خسرو دین پذیر
نوشتش بنام خدای جهان ... هناسندهٔ آشکار و نهان
بپشتم یکی نامهٔ هاهنوار ... بنزدیک سالار ایران سوار
سوی کرد کشتاسب شاه زمین ... سزاوار گاه آن کی بآفرین
خداوند گیتی نگهدار گاه ... کزین ومهین پور لهراسب شاه
از ارجاسب سالار گردان چنین ... سوار سرافراز کرد زمین
نبشت اندر این نامهٔ خسروی ... نگو آفرین وخط پهلوی
کای نامور شهریار جهان ... فروزندهٔ تاج شاهنشهان
بروت سبز باد وتن وجان درست ... میادت کیانی کمر گاه سست
شنیدم که راهی گرفتی تباه ... مرا روز روشن بکردی سیاه
بیامد یکی پیر مهتر فریب ... ترا دل پر از بیم کرد ونهیب
بدلت اندرون هیچ شادی نهشت ... بدلت کفت از دوزخ واز بهشت
تو اورا پذیرفتی ودینش را ... بیاراستی راه وآیینش را
بیفکندی آیین شاهان خویش ... بزرگان گیتی که بودند پیش
تبه کردی آن پهلوی کیش را ... چرا ننگریدی پس وپیش را
تو فرزند آنی که فرخنده شاه ... بدو داد تاج از میان سپاه
برارندهٔ اورمزد مهین ... نگارندهٔ آسمان وزمین
ترا برگزید ازکزینان خویش ... زجمشیدیان فرّ تو داشت پیش

چنان

Digitized by Google

آگاه یافتن ارجاسب از کار زردشت و نامه فرستادن بنزدیک کشتاسب

پس آگاه شد نره دیوی از این
هم اندر زمان شد سوی شاه چین

بدو گفت کای هژبر جهان
جهان یکسره کهتران و مهان

بجای آوریدند فرمان تو
نتابد کسی سر زپیمان تو

مکر پوز لهراسب کشتاسب شاه
که آرد همی سوی ترکان سپاه

بکرد اشکارا همه دشمنی
ابا تو چنان کرد یارد منی

ترا صد هزاران سواراست پیش
همه کر بخواهی بسیارمت پیش

ایا تا هوییم از پی کار اوی
نکر تا نترسی زپیکار اوی

چو ارجاسب بشنید گفتار دیو
فرود آمد از گاه ترکان خدیو

از اندوه لوست و بیمار شد
زشاه جهان پر زتیمار شد

نکهبان لشکرش را پیش خواند
هنیده همه پیش ایشان براند

که کشتاسب کشتست زآیین ودین
بشد فرّهٔ ایزد پاک ازین

یکی پیر پیش آمدش سرسری
بایران بدعویٔ پیغمبری

همی کوید از آسمان آمدم
زنزد خدای جهان آمدم

خداوند را دیدم اندر بهشت
من این زند واستا همه زو نوشت

بدوزخ درون دیدم آهرمنا
نیارستمش کشت پیرامنا

پس آنکه خداوندم از بهر دین
فرستاد نزدیک شاه زمین

سر نامداران ایران سپاه
کرانمایه فرزند لهراسب شاه

که کشتاسب خوانندش ایرانیان
ببستش یکی کشتی اندر میان

برادرش نیز آن سوار دلیر
سپهدار ایران که نامش زریر

پذیرفتنکه بود از دلیران اوی
چشوانکه بود از دبیران اوی

همه پیش او دین پژوه آمدند
وزآن پیر جادو ستوه آمدند

گرفتند ازو سر بسر دین اوی
جهان پر شد از راه وآیین اوی

نشست اندر ایران به پیغمبری
بکار چنین یاوه وسرسری

یکی نامه باید نوشتن کنون
سوی آن زده سر زفرمان برون

ببایدش دادن همی خواسته
که نیکو بود داده نا خواسته

مرورا

چو چندین برآمد برین سالیان ببالید سرو سهی همچنان
چنان گشت آزاده سرو بلند که برکرد او بر نکشتی کمند
چو بالای اوگشت بسیار هاخ بیفکند کردش یکی خوب کاخ
چهل رش ببالا و پهنا چهل بکزد اندرش از بنه آب و گل
یک ایوان بر آوردش از زر پاک زمینش همه سیم و عنبرش خاک
بروبر نکارید جمشید را پرستندهٔ ماه و خورشید را
فریدون ابا کرزهٔ گاوسار بفرمود کردن برانجا نگار
همه مهترانرا بدانجا نکاشت نگر تا چنین کامرانی که داشت
چو نیکو شد آن نامور گاخ زر بدیوارها بر نهادش گهر
بگردش یکی بارهٔ آهنین نشست اندرو کرد هاه زمین
فرستاد یکسو بکیتی پیام که چون سرو کشمر بکیتی کدام
زمینو فرستاد زی من خدای مرا گفت از آنجا بمینو گرای
کنون هرکه این پند من بشنود پیاده سوی سرو کشمر رود
بگیرید یکسر رهٔ زردهشت بسوی بت چین برارید پشت
بنام و فرهاه ایرانیان ببندید کشتی همه بر میان
بآیین پیشینکان منکرید بدین سایهٔ سرو او بغنوید
سوی کنبد آذر آرید روی بفرمان پیغمبر راست گوی
پراکند فرمانش اندر جهان سوی نامداران وسوی مهان
همه تاجداران بفرمان اوی سوی سرو کشمر نهادند روی
پرستشکده کشت از آن سان بهشت ببست اندرو دیو را زردهشت
بهشتیش خوان ار ندانی همی چرا سرو کشمرش خوانی همی
چراکش نخوانی نهال بهشت که چون سرو کشمر بکیتی که کشت
چو چندی برآمد برآن روزکار بشد نزدش آن پیر آموزکار
بشاه جهان گفت زردشت پیر که در دین ما این نباشد هژیر
که تو باژ بدهی بسالار چین نه اندر خور دین ما باشد این
نباشم بدین نیز همداستان که هاهان ما درگهٔ باستان
بترکان ندادند کس باژ و ساو که اوگشت بی دین وبی زور وتاو
پذیرفت گشتاسب گفتا که نیز نفرمایمش دادن این باژ وچیز

آگاه

کزینش نپذرفت ونشنید پند — اگر پند نشنید ازو دید بند
ازو بستدی شاه هر سال باژ — چرا داد باید بهامال ساژ
چو یکچند گاهی بر آمد بر این — درختی پدید آمد اندر زمین
از ایوان گشتاسب تا پیش گاخ — درختی قوی گشت با بال وشاخ
همه برگ او پند وبارش خرد — کسی کز چنو بر خورد کی مرد
نخسته پی ونام او زردهشت — که آهرمن بدکنش را بکشت
بشاهِ جهان گفت پیغمبرم — ترا سوی یزدان همی رهبرم
یکی مجمر آتش بیاورد باز — بگفت از بهشت آوریدم براز
جهان آفرین گفت که بپذیر دین — نگه کن بدین آسمان وزمین
که بی خاک وآتش برآورده ام — نکه کن بدو تاش چون کرده ام
نکر تا تواند چنین کرد کس — مکر من که هستم جهاندار وبس
آرایدون که دانی که من کردم این — مرا خواند باید جهان آفرین
زگوینده بپذیر به دین اوی — بیاموز ازو راه وآیین اوی
نکر تا چه گوید بدان کار کن — خرد برگزین این جهان خوار کن
بیاموز آیین ودین بهی — که بی دین ناخوب باهد شهی
چو بشنید ازو شاه آن دین به — پذیرفت ازو راه وآیین به
نیرده برادرش فرخ زریر — گجا زنده پیل آوریدی بزیر
وهانشهٔ پیر گشته به بلخ — جهان بر دل ریش او گشته تلخ
سران بزرگان هر کشوری — بزرگان دانا وهر کهتری
همه سوی شاه زمین آمدند — بپستند هیکل بدین آمدند
پدید آمد آن فرّهٔ ایزدی — بشد از دل بد سکالان بدی
پر از نور مینو ببد دخمها — از آلودکی پاک شد تخمها
پس آزاده گشتاسب بر شد بگاه — فرستاده هر سوی کشور سپاه
پراکنده کرد جهان موبدان — بآیین نهاد آذرین کنبدان
نخست آذر مهر برزین نهاد — بکشور نکر تا چه آیین نهاد
یکی سرو آزاده بود از بهشت — به پیش در آذر اندر بکشت
نبشتش بران زاد سرو سهی — که پذرفت گشتاسب دین بهی
گوا کرد مر سرو آزاد را — چنین گستراند خدا داد را

Digitized by Google

بعضی از کتاب شاهنامه

بر تخت نشستن گشتاسب و پدید آمدن زردشت

چو گشتاسب را داد لهراسب تخت
فرود آمد از تخت و بر بست رخت

بلخ کزین هد بدان نوبهار
که آتش پرستان بدان روزگار

مران خانه را داشتندی چنان
که مر مکه را تازیان این زمان

در آن خانه هد مرد یزدان پرست
فرود آمد آنجا و هیکل ببست

نشست اندر آن خانهٔ بآفرین
پرستش همیکرد رخ بر زمین

بپوشید جامه پرستش پلاس
خدارا بدین گونه باید سپاس

بیفکند باره فروهشت موی
سوی داور داد کرد روی

هی بود سی سال پیشش بپای
بدینسان پرستید باید خدای

نیایش هی کرد خورشید را
چنان بوده بد راه جمشید را

چو گشتاسب برهد بتخت پدر
که فر پدر داشت و بخت پدر

بسر بر نهاد آن پدر داده تاج
چه زیبنده باهد بر آزاده تاج

منم گفت یزدان پرستنده شاه
مرا ایزد پاك داد این کلاه

بدان داد مارا کلاه بزرك
که بیرون کنیم از ترهٔ میش کرك

نداریم گیتی بر آزاده تنك
سوی دادمندان نیاریم جنك

چو آئین شاهان بجای آوریم
بدانرا بدین خدای آوریم

یکی داد گسترد کز داد اوی
ابا کرك میش آب خوردی بجوی

پس از نامور دختر قیصررا
که ناهید بد نام آن دخترا

کتایونش خواندی کرانمایه شاه
دو فرزندش آمد چو تابنده ماه

یکی نامور فرخ اسفندیار
همه کارزاری نبرده سوار

بشوتن دگر کرد شمشیر زن
همه نامداران لشکر شکن

چو گیتی بر آن شاه نو راست هد
فریدون دیگر هی خواست شد

کزینش بدادند شاهان همه
ببستش دل نیك خواهان همه

مگر شاه ارجاسب توران خدای
که دیوان بندی به پیشش به پای

کزینش

Digitized by Google

واز ابلیس حر ره نکره ولانیه وانچه پس روی ایشان کنند جرم کار شوند وجرمش نکفته ایم در جملها جیز و پاکی وجمله شر وپلیدی وشرح ان یعنی از پلیدی وبدی وخاص از بزرگان ودیدن زن دشتان وامثال اینها که چه زیان ونقصان بخلق رسید ۞ بیست ویکم نامش هادخت است واین کتاب سی کرده است در چگونگی با هم آوردن وبسیار معجزات ونیکوی ونظمها اوی وهرکه با یشت بهم خواند ابلیس ملعون ازوی دور شود واین کس نزدیك ایزد نزدیك شود گناههاش پاك شود ودرین کتاب ابلیس ملعون بلعنت میشود ومقصود ازین نبشته آنکه این فقیران را چنین معلوم است که این کتابها درآنجانب هست وآن عزیزان نوشته بودند که درمیان ما کسی خط پهلوی نمیتواند خواندن معنی این نسخها در پهلویست وکسی که خط پهلوی نداند دستور رهبر معجزه دین نتواند نمـــــــــــودن ۞

Digitized by Google

کنند تا قیامت ✿ شانزدهم نامش نیارم است وآن پنجاه وچهار کرده است تفسیرش در احکام مالها و بیرونها آوردن خانها حلال کرد از خدای تعالی و رستکاری یافتن از دوزخ و خدمت کردن و بندگی و چکونکی راه کذریان و هرکه خدمت کند و یاد کند مردم را وآنچه در منش مردم است وآنچه در تن مردم است ✿ هفتدهم اسپارم است واین شصت وچهار کرده است که فرو فرستاد در نیرنجات آنکه در کتاب اهل دین و امتهان اهل خرج بدانند بدرستی وعقوبت فرمایند در دنیا تا در آخرت رستکاری یابند وآنچه حلال کنند وآنچه حرام کنند بدانند و احکام میراثها و حدود ایمان در چیزی که بکارند وآنچه برویند ودر تدبیر مولود وآنچه واجب کند در حفظ وآنچه واجب کند در یاد کرد وآنچه در وقت ولادت چون باید کرد شرایط ✿ نجدهم نامش دواسروجد شصت و پنج کرده است تفسیرش آنکه در باب خیدیودث یعنی پیوند کردن بیکدیکر خویشان و نزدیکان و در دان مردمان وچهار پایان وآنچه واجب کند که بدهند وعد آن در هر یکی از آن واجب کند از دزدی و ترس و بریدن راهها وترسیدن رهکذری وآزردن زندان وآنچه بدین ماند ✿ نوزدهم نامش اسکارم است پنجاه ودو کرده است تفسیرش در بودن فرشکرد کرداری تا رستخیز تن پسین که مردمانرا زنده کردانیدن وآهرمن ودیوان نیست شدن وچکونکی آن در قضات و حکومات وتربیت احکام جستن ومعرفت حدها وقیاس آن در دیکر چیزها ✿ بیستم نامش وندیداد است وآن بیست ودو کرده است وتفسیرش از حذر کردن مردم از کارهای بد

واز

Digitized by Google

وآن چهار مرتبت است مرتبت اوّل بزرك داشتن پادشاه ودیکر قضات وعلمای دین مرتبت دوم نکاه داشتن شهرها و نیست کردن دشمن مرتبت سیوم کتاب است وثناء برزیکران وعمارت شهرها مرتبت چهارم اهل تجارت وپیشه وران وبازار وباز دارندکان بفساد قیام نمایند وده یك دستوران وپادشاه بباید دادن وبهای دارند نیایش وخیرات که کفته ایم وچون چنین کنند در آخرت مزدهای عظم یابند ۞ سیزدهم نامش سفندداست وان شصت کرده است که فرو فرستاد در علم مردمان که بدان محتاج اند وبمعرفتهای آن کسانی که حریص بوند بر عمل نیکو وپس روی علما واهل دین کنند واز ایشان فایده کیرند ودر یاد کرد آن که فایده از روزکار از ایشان است واین کتاب یاد کردیم در احوال بدین مردم از زرتشت پیمبر وآنچه حصهٔ باری تعالی است بر دروغ کفتن خلق عالم و در نیکوئی حال مردمان عالم وآنچه در معجزات زرتشت پدید آمد در ده سال که بهفت آواز که خوانند ۞ چهاردهم نامش جرشت است واین بیست ودو کرده است فرو فرستاد بدانستن سببهای مردمان که پدید کرد خلق را در شکم مادر بعد از شکی آنچه آید که بعضی پیمبر وبعضی پادشاه وبعضی رعیت وآنچه بدین ماند ۞ پانزدهم نامش بغان یشت است این هفتده کرده است در مدح خلق باری سبحانه تعالی وفرشتکان مقرب او وشکر نعمت او وآنچه واجب کند در دین زیادت کند شکر نعمت او تا باز یابد در آخرت در شکل فرشتکان واین خاص است مذکر بایزد تعالی وبندکان عزیزترین که هر یك چه زمان پیدا شوند وچه کار کنند

Digitized by Google

نایده بود بجز گناههای مردمان و خیانت و دروغ گفتن و آنچه
بدین ماند ۞ دهم نامش کشکسیره است و این کتاب شصت کرده
است و بعد از نکبت سکندر پانزده کرده باز نیافتند تفسیرش در
فضل و دانای و عقل طبعی از عقل اکتسابی یعنی عقل مادر زاد و عقل
و تعلم بیاموزند و آنکه مردم را از پلیدی پاك کند عالم در پاکی
و راست گوئی و چیزی که مردم را از بدی با نیکی آورد و از پلیدی با
پاکی و این علم محلی بزرك دارد و آنکه بنزدیك پادشاهی و رعیت
حرمت و شکوه زیادت شود همچنین چیزها که مردم را از آن
منفعت باشد و آنچه دروغ گویند چگونه باشد نزدیك ملوك و رعیت ۞
یازدهم وشتاسپ شاه است و آن شصت کرده است بعد از نکبت
اسکندر ده کرده پیش باز نیافتند سخن بارهٔ شاه گشتاسپ روا
کردن دین است و در دین زرادشت که بخواندن دین و داشتن و در
جهان روا کردن و هان پیش گرفت دین زرادشت ۞ دو از دهم
نامش خشت است بیست و دو کرده است که فرو فرستاد در شش
جزو ۞ جزو اول در معرفت خدای عز و جل و ایمان بهر زرادشت ۞
و جزو دوم در طاعت ملوك و راستی دین و قبول فرمانها و نهی ایشان
و دست بداشتن از کارهای بد ۞ و جزو سیوم در وعدهٔ نیکوکاران
و ثواب ایشان و جرمکاران و عقوبت و برستن از دوزخ ۞ جزو چهارم
در عمارت دنیا و زراعت و پیراستن درخت چون نخل خرما و آنچه
بدین ماند و رنج و قوت مردم و چهار پای از آن بود و فرمانبرداری
کنند آن قوم را که پرهیزکاری منسوب باشند و آنچه بدین مانند
و شریعت دین دستوران کار کنند ۞ جزو پنجم در مرتبت مردم
و آن

Digitized by Google

کرده اند ✿ هفتم نامش پاجم است واین کتاب بیست و دو کرده است که فرو فرستاد باری سبحانه تعالی در چهار پای که چون حلال باید کرد که کدام حلال است وکدام حرام که چون بکشند کدام است که چون بباید کشت بسوی کهنبار وآنچه در کهنبار که چون باید کرد وآنکس که ها کیرد خرج کهنبار چند مرد است چون هیربدان وردان او هستوران باید دادن وکسانی را که بی شك باشند وکه بکفتار وبعمل ونیت نیکو وکسانی که کهنبار خوانند وداناچه دریـن کتاب است واین در فه خلق واجب است که اینرا بیاموزند وفه را هم تا ایام فروردیان وهر کس که دانش دارد ثواب این بجوید واز مردم جاد نیکوی کند بسوی ارزانیان چون جامهٔ اشوداد تا بآخرت ثواب یابد از بهشت واین جامهٔ اشوداد بخویشان وارزانیان باید داد ✿ هشتم نامش رتشتای است واین پنجاه کرده است وچون بعد از سکندر طلب داشتند سیزده کرده بیش نیافتند واین در امر پادشاه وفرمانبرداری قضات وآنچه لازم آید در طلب داشتن وحکما وزاهدان ودر عمارت شهرها بیافریـد وعزیز کرد پرنده وکوسفند سرده وماهی آنچه اورمزدی است ومرغان اورمزدی الادام آهرمنی وهمچنین کوه ودریا وزمین وامثال این ✿ نهم نامش برش است واین کتاب شصت کرده بود بعد از سکندر دوازده کرده بیش نیـافتند واین در اخبار ملوك وقضات وتفحص عمل ایشان ورعای ایشان وچکونکی رعیت برعای وپادشاه بپادشاهی وقضات بقاضی وآنچه بدین ماند کارهـا کـه هر قومی را چو فرموده اند واختیار در صنعتها وچکونکی آن وآنچه مردمان دانند واز آن فایده

Digitized by Google

است وآن بیست ودو کرده است ومعنیش در اقرار آوردن دین است در ایمان و پرهیزکاری در دین ودر نیت وصنعت زراتشت در این کتاب یاد ونیکوی خلق وکارهای نیکویش از زراتشت وقصهٔ این کتاب تا قیامت چنین بود ✿ چهارم نامش بغ است این کتاب بیست ویك کرده است وتفسیرش در پرهیزکاری آنچه در دین است وشرح باری سبحانه تعالی وآنچه واجب کرد خدای بر مردمان در طاعت و پرهیزکاری ودر شریعت ونیکویی در کارهای خیر وبستن راه شیطان بر خویشتن ونزدیك شدن بسرای آخرت یعنی بآنجهان ✿ پنجم نامش دوازده هاماست است وتفسیر این کتاب در امداد است واین کتاب سی دو کرده است که باری سبحانه تعالی فرو فرستاد در ذکر بدی خلق عالم علوی وعالم سفلی وصفت جمع آن وآنچه حق سبحانه تعالی یاد کرد در آسمان وزمین وآب واورور وآتش ومردم وچهارپای وچرنده وفرنده وآنچه بیافرید درمنفعت والات آن ومثل این دیگر قیامت ورستخیز وصراط وکرد کردن وپراکنده کردن وچگونگی احوال قیامت از نیك کرداران وبد کرداران بسنك هر عمل که در نیك وبد کنند ✿ ششم نامش نادر است وان سی وپنج سورت است که فرو فرستاده است وتفسیرش در معنی عالم نجومست وهیات وحیوت فلك وصفت کواکب که کدام سعد است وکدام نحس وترتیب این علوم وفعل هریك وآنچه در علوی سخن گویند وآنچه بدین ماند واینرا جدا کردند از کتابی که نامش در عرب بوقطال بود ودر علم نجوم وبپارسی نام آن کتاب فواجسان ومعنی آن ومتاخران را بتعلم این نوع بیشتر یاد کرده

Digitized by Google

نام بیست ویک نسک از ایثا اهو ویریو

ایثا ستود یشت ، اهو ستودکر ، ویریو وهشت مانثره ، اثا یغ است ، وتوش دوازده هاست ، اشاد نادر ، چید پاجم ، چها رتشتای ، وکهیوش برش ، دزدا کشکسپره ، منکهو وشتاسپ شاه ، شیوق نغام خشت ، اکهیوش سفند ، مزدای جرشت ، خشثریچا بغان یشت ، اهورای نیارم ، آ انهارم ، یم دواسروجد ، دریغوبیو اسکوم ، ددد وندیداد ، واستارم هادخت ۞ از روایت کامه مهره ، ودیکر از روایت نریمان هوشنك ، دیکر آنکه خط پهلوی چنان روشن است که در ایثا اهو ویریو بیست ویك واجه است یعنی بیست ویك سخن ودر تحت هر سخن چندان معنی است ونیز عزیزانرا نیز معلوم است اوستا بیست ویك نسع است ۞ نسخه اوّل سی وسه صورت یعنی سی وسه کرده است ونامش ستود یشت یعنی سپاس کردن یزدان وسخن کتاب در بزرکواری یزدان وفرشتکان فرود آمده وفریضه کرد بر جمله خلق را که تا این کتاب را از بر کنند واینرا بدو جنس بر خوانند وهر دستور پاك نیرنك که اوستا وزند درست داند چون بسه بار درست بخواند فرشته پیش او فرود آیند ودرین شك نیست ۞ ونسخه دوم نامش ستودکر است بیست ودو کرده است که فرو فرستاد باری سبحانه تعالی در نماز ونیکویی وعمل وجاد نیکوی ووصلت دهند خویشانرا وسخنش در نصیحت خلق است ۞ نسع سیوم نامش وهشت مانثره است

Digitized by Google

وما آفریدهٔ آفریدگار ایم وباز گشت ما بدوست واگر نبایستی آفریدگار نیافریدی ودرین بدی که نمی باید وهست ستری هست یا خرد ما بدان نمیرسد پس چون چنین است کار خدا بخدای میباید گذاشت و آنچه گفته است که می باید کرد بمی باید کرد وآنچه فرموده است که نمی باید کرد نمی باید کرد وآنچه گفته است که می اندیش بیندیشید وآنچه گفته است که نمی باید اندیشید نمی باید اندیشید وآنچه گفته است که کوی بکوی وآنچه گفته است که مکوی نباید گفت وآنچه گفته است خور میخور وآنچه فرموده است که مخور نباید خورد وآنچه گفته است که پوش میپوش وآنچه گفته است که میوش نباید پوشید ومانند این شرط ما آنست که به بندگی مشغول باشم و درود وآفرین بر پاکان ونیکان وره نمایان باد ایدون باد ، تمـــت ۞

تمام شد کتاب علمای اســـــلام

نام

Digitized by Google

سر رحمت وکرم خویش که مارا زنده کند اگر چه که در میانه
چیزی مرده نیست ولیکن پراکنده جمله کند وشخص را
بر انگیزد وپاداش دهد از نیکوئیهای خویش وآن بیست ویك
نسك اوستا که میکویم اوستا زبان اورمزد است وزند زبان ما
وپازند آنکه هرکسی بدانند که چه میکوید واین بیست ویك
نسك اوستا وزند وپازند اینست که پیدا کنم هفت نسك
را زند وپازند اینست که یاد کردیم وهفت نسك را زند وپازند
اینست که شایست ونا شایست وکن ومکن وکوی ومکوی وستان
ومستان وخور ومخور وپاك وپلید وپوش ومپوش ومانند این اگر
که یاد کنم کتاب بنهایت رسد کوتاه کردم وهفت نسك را زند
وپازند طبیبی ونجومر است ودرین معنی هم سخن بسیار است
میکویند که خورشید کرد زمین میکردد وبهر جا که خورشید می
رود چون اینجا که ما ایم آسمان وستارکانست خواه در زیر زمین
وخواه در پهلوی زمین تواند بود که ما خود در زیر زمین ایم ومیکویم
یا بالای زمین ایم ودر اوستا وزند چنین میکوید که هر مردم که
بودند وآنچه اند وآنچه باشند که بهشتی شوند وعقوبت روانرا
باشد وپیش از رستاخیز وشکفت تر اینکه فرزند بد پرستان
میفرستم ونیکی شان می آموزیم واز بدی شان دور میکنم چون
بنکری هنوز بدی بیش دانند که نیکی ونیکی هم در پیش خدای
نیکوست وهم در پیش خلق بدی هم در پیش آفرید کار بد است
هم در پیش مردم ودر مردم نیکی وبدی است ودر کیتی نیکی وبدی
است ودر سپهر نیکی وبدی است ودر مینو بهشت ودوزخ است
وما

Digitized by Google

واکر هیستانی بود بهیستان مرندش تا روز رستاخیز زور دیوان بسوده
بود واز بدی نیست کشته بسبب آنکه مردم عقوبت کشند ودیوان
که با مردم اند بسودند بعد ازان بهشتی ودوزخ را کالبد بر
انکیزند هم از آن جوهر نخستین از مینو اتش اتش واز آب آب واز
خاك خاك واز باد باد جمع کند وروان باز بتن آید و بدی که در
تن مردم است آنزمان چون رستخیز بود بدی نماند ومردمان بی
مرك وپیری وبی نیاز باشند همچنین همیشه زنده باشند وهیچ بدی
نماند وچهار پای ومرغ وماهی ایشانرا روان نبود ومینو چهار کونه
باز ایشان پیوندد وبدان سبب ایشانرا حساب وشمار نیست که
ایشان روان وفروهرندارند ودلیل برین که مردم خرد دارد ودانش
وراستی وبالائی وسخن کفتن بزبان وکار کردن بدست که بدست
روانست واکر نه که جانوران ازین چهار طبایع بهره دارند پس
مردم این که بهر زیادت دارد وبسبب روان حساب وشمار مردم را
بود ودیکر جانوران نه دارند وآنچه کفته آمد که آفریدن چه بود
ومیرانیدن چیست وباز امید زنده کردن چراست بباید دانستن
که آفریدن از سر رحمت وفضل وی بود ومیرانیدن بسبب این
است که ماچون امشاسفندان بودی که نمردی آهرمن در ما نتوانستی
کیخت بدی وتاریکی وپلیدی وکندوی همیشه بماندی خون ما در
کیخت ما می رنجاند ومی کشود ومی پندارد که ما را نیست می کند
نمی داند که آن بدی خویش است که بر می اندازد میرانیدن
است وزنده باز کردن بروی فریضه است بسبب آنکه ما بسیاری
رنج کشیده ایم چه در کیتی چه در مینو پس فریضه باشد از

سر

Digitized by Google

وشجم را زیر دست کرد و هر روز ضعیف تر میشود تا آنوقت که بهرام شاوند بیاید وآن تخت ساسانیان مملکت بگیرد پس اوشیدر بامی بیاید و اوستا و زند نسکی زیادت از آنکه زرتشت اسفنتمان آورده است بیاورد و بهرام شاوند در جهان روا کند وآن سه بهره که در روزگار زرتشت نه پذیرفته باشند سه یکی زیادت قبول کند و بچهار صد سال زیادت روا باشند پس دیکر بار کفت کوی پدید آید درین معنی سخن بسیار است و دیکر باره اوشیدر ماه آید وکفت کوی از جهان برکیرد و نسکی اوستا زیادت از اوشیدر بامی بیاورد و در جهان روا کند واز مردمان که بی دین باشند یك نیمه دین به قبول کند و دیکر باره زمانه نیکی بکذرد وزمانه بدی در آید هم بکذرد بعد ازان سیاوشانی نسکی اوستا زیادت از اوشیدر ماه بیاورد و جهانیان همه دین به قبول کنند وکفت کوی از جهان برخیزد تا پنجاه و هفت سال برآید رستاخیز باشد و درین معنی سخن هم بسیار است کوتاه برکرفتم تا خواننده را ملامت نیفزاید آمدیم با سر حکایت خویش آنکه میکویند کس بمرد یا بکشند باد وی با باد پیوست و خاك وی با خاك وآب وی با آب وآتش وی با آتش پیوست وروان وهوش و بوی هر سه یکی شوند و با فروهر پیوندند و همه یکی شوند اکر کناه زیادت بود عقوبت دهند و اکر مرد زیادت بود ببهشت رسانند پس دیوان که با این شخص بوده باشند همه فرسوده کشته باشند بجهت عقوبت که کشیده بود اردیبهشت امشاسفند میانجی عقوبت بود نکذارد که عقوبت زیادت از کناه دهندش و اکر بهشتی بود ببهشت و اکر کروثمانی بود بکروثمان و اکر

Digitized by Google

دانند آز و نیاز و رشك وکین و دروغ و خشم است در دیوان
کالبد داشتند طبایع چهار کونه بودی بسبب آنرا که قوت آهرمن
بدان دیوان فلکی میسر شد ازان ایشانرا نو نو بدی جهان می
رساند تا قوت آهرمن نقصان میشود وبدی آهرمن بدو کم می شود
تا قیامت را چه بدی وی بکاهد و نیست شود ومردم آن ایام براه
راست می رفتند و دیوان را می زدند تا آنوقت که پادشاهی جمشید
رسید ششصد سال و شانزده سال و شش ماه پادشاهی کرد و خشم دیو
بروی راه یافت و بخدائی دعوی کرد تازی ویرا بکرفت وبکشت وپدر
پادشاهی بنشست وهزار سال براند ودیو ومردم بهم برآمیخت
و بسیاری جادوی در جهان بکرد تا بآنوقت که فریدون آنفیان بیامد
و اورا ببست * * یعنی ده عیب زشت منکری وکوتاهی و بیدادکری
وبی شرمی و بسیار خوری و بد زبانی و دروغکوئی و شتاب کاری و بد
دلی و بی خردی عرب لفظ دهاك معرب کردند و ضحاك کفتند بعد
ازان در میان مردمان جنك پدید آمد زیرا که بهری با دیو
آمیخته شده بودند و بعضی کراهی دیده بودند پس فریدون جهد
میکرد تا مردمان را با راه راست خواند چون از نژاد وی افراسیاب
پدید آمد آشوب زیادت شد چون کیخسرو پدید آمد جهان را
از بدان پاك کرد پس زرتشت اسفنتمان به پیغامبری آمد و اوستا
وزند و پازند بیاورد کشتاسپ شاه قبول کردند و در جهان روا کرد
و سیصد سال کار دینداران هر روز بهتر بود تا اسکندر روی بیاید
دیکر باره کفت کوی زیادت شد بعد ازان زردشیر بابکان آن کفت
کوی کم کرد تا پانصد سال بر آمد بعد ازان لشکر عرب بجنبید
و عجم

Digitized by Google

که آهرمن فرشته متضرب بود بسبب نافرمانی که کرد نشانه لعنت
شد درین معنی سخن بسیارست اکنون با سر حکایت خویش شویم
پس چون مینوان آهرمن را در دوزخ به بستند ودیوان هفتکانه بر
سپهر ببستند نام دیوان این است که ثبت شد زیرح ونیرح ونا
انکیش وترمد وحشم وسبیج وبثیر و اورمزد هریکی را ازین هفتکانه
روشنی کرد آورده است ونام هورمزدی کرده توانند کرد کیوان
وهورمزد وبهرام وشید وناهید وتیر وماه چون این کارها است
آمد سپهر بکشت و خورشید وماه وستارکان برآمدن وفرو شدن
آغاز کردند وساعات روز وشب وسال وماه پیدا شد و دهندکان
پدید آمدند درین معنی سخن بسیارست و سه هزار سال مردم بود
ودیو نیز آشکارا بود وجنك مردم با دیوان بودی و در مردم چند
چیز اورمزدی است وچند آهرمنی و در کالبد آتش است وآب
و خاك وباد و دیکر روان است وهوش است و بوی وفروهر است
ودیکر هواست پنج کانه چون بصر وسمع وذوق وشم ولمس است
اکر کسی کوید که این همه از روانست نه چنانست بسبب آنکه بسیار
کس باشد که کنك باشد یا لنك باشد اکر کسی کوید روان چون این
همه سازد برکیها ندارد چه تواند کرد نه چنانست که ما می بینم که
آتش دهن ندارد و خورشن میخورد و پای ندارد چنانکه هیزم نهی
از بوی هیزم بهرود وچشم ندارد وچشمها را روشنائی دهد این آن
سبب را کفته اند تا دانم که با این همه سازه برکیها که بما داده
است بی نظر او چیزی نباشم وبا این همه کبر ومنی که با یکدیکر
داریم چون چیزهائی اورمزدی یاد کردیم آهرمنی هم یاد کنیم تا
دانند

Digitized by Google

شد وازو چند چیزها در وجود آمد و درین معنی سخن بسیارست
واز گاو هم چند گونه چیزها وحیوانات موجود شد پس آهرمن
را بگرفتند هم بدان سوراخ که در دنیا آمده بود با دوزخ بردند
وبه بند مینوی ببستند پس دو فرشته چون اردیبهشت امشاسفند
وبهرام ایزد بموکل او ایستادند اگر کسی گوید که چون این همه رنج
از وی است چون بگرفتند اورا چرا نکشتند بباید دانستن که کسی
جانوری بکشد وگوید که فلان جانوری بکشتم وچون جانور بکشت
آتش وی با آتش شد وآب او با آب شد وخاك او با خاك شد
وباد او با باد شد در وقت انگیزش انگیخته شود و در میان چیست که
گسسته شود معلوم شد که هیچ ازین که گفته آمد نیست نشده
است اما هریك از جوهر چهارگانه جدا شده اند پس آهرمن درین
سطبری که کشته شود چون چنین که میکشندش بساکنی و درنك
وبدی با نیکی آورند وتاریکی با روشنائی وپلیدی با پاکی تا ایستادی
باشد نه کین وخصومت اگر گوید که چون همه ایستادی داشت
آهرمن خود چرا میداد ما در اول گفته ایم که اورمزد وآهرمن هر
دو از زمان موجود شده اند وهر گروهی بر گونه دیگر میگویند قومی
گویند که آهرمن را ازان داد تا اورمزد داند که زمانه بر همه
چیز توانا است وگروهی گویند که نبایست داد با اورمزد بگفت که
من چنین میتوانستم کرد اورمزد را ومارا در رنج نبایست انداخت
ودیگری گوید که زمان را از بدی آهرمن و از نیکی اورمزد چه رنج
یا راحت وگروهی گویند که اورمزدرا وآهرمن را بداد تا نیکی وبدی
درهم بیامیزد وچیزها از رنك رنك در وجود می آید وگروهی گویند
که

Digitized by Google

رو بـــبالا نهاد تا باورمزد جنك كند لشكری دید ساخته وصف
برکشیده با دوزخ دولرید پس ازان پلیدی وتاریکی وکندکی که در
وی بود لشکری ساخته کرد ممکن کی بود درین معنی سخن بسیارست
مقصود که هم هیچ بدست نداشت هم با دوزخ دولرید واز راستی که
در اورمزد دید سه هزار سال نیارست جنبیدن تا این سه هزار سال
کار کیتی ساخته شد ترتیب کیتی بسرطان واسد وسنبله رسید
درین معنی سخن بسیارست اما سخنی چند درین معنی یاد کنم در
آفریدن کیتی نخست آسمان پیدا کرد بر اندازه بیست وچهار
در بیست وچهار هزار فرسنك بالا تا بکروثمان بر شده وبـــر روی
آسمان وبعد از چهل وپنجروز آسمان پیدا کرد وبعد از شصت
روز آب وبعد از هفتاد وپنجروز زمین وبعد از سی روز نباتهـــای
بزرك وخرد پیدا کرد وبعد از هشتاد روز گاو کیومرث پیدا آمد
وبعد از هفتاد وپنجروز آدمر وهوا پدید آمد تا سال بسیصـــد
وشصت وپنجروز تمام اینها جمله شد چون ترتیب بسرطان رسیده
بود آدمر وهوا پدید آمده بود چون این سه هزار سال که یاد
کرده آمد بگذشت مردم وجهان ودیگر آفرینشها که یاد کرده
آمد موجود شد آهرمن دروند دیگر باره بجنبید آسمانرا وکوه را
وزمین را سوراخ کرد ودر کیتی دوارید وهرچه در کیتی بود از بدی
وپلیدی خویش آلوده کرد وچون با روحانی چیزی بدست نداشت
در کیتی نود شبانروز جنك کرد وسپهر بگشت ومینوان بیاری کیتی
آمدند وهفت دیو که بتر بود بگرفتند وبر سپهر بردند وبه بند
مینوی به بستند وآهرمن هزار درد بر کیومرث نهاد تا گذشته
شد

Digitized by Google

از آفریدکاری چاره نیست وبباید دانستن که در دین پهلوی که زرتشتان در آن مذهب اند جهان را آفریده کویند پس چون کفتم که جهان آفریده است بباید کفتن که که آفرید وکی آفرید وچون آفرید وچرا آفرید در دین زرتشت چنین پیداست که خدا از زمان دیکر هه آفریده است وآفریدکار زمانست وزمانرا کناره پدید نیست وبالا پدید نیست وبن پدید نیست او همیشه بوده است وهمیشه باشد وهرکه خردی دارد نکوید که زمان از کجا پیدا آمد وبا این هه بزرکواری که بود کس نبود که ویرا آفریدکار خواندی چرا زیرا که آفرینش نکرده بود پس آتش وآب را بیافرید چون بهم رسانید اورمزد موجود آمد زمان هم آفریدکار بود وهم خداوند بسوی آفرینش که کرده بود پس اورمزد روشن و پاك وخوشبوی و نیکوکردار بود و بر هه نیکوئیها توانا بود پس چون فروشیبتر نکرید نود وشش هزار فرسنك آهرمن را دید سیاه وپلید وکنده وبدکردار اورمزد را شکفت آمد که خصمی سهمکین بود اورمزد چون آن خصم را دید اندیشید که مرا این خصم از میان بر باید کرفت واندیشه کرد بچند وجه اقرار هه باندیشید وپس آغاز کرد واورمزد هرچه کرد بیاری زمان کرد وهر نیکی که در اورمزد بایست بداده بود وزمان درنك خدای اورمزد پیدا کرد وبر اندازه دوازده هزار سال باشد سپهر ومینو ونقاش در وی پیوسته کرد واین دوازده برج که در سپهر بسته است هر یکی هزار سال ترتیب کرد بر اندازه سه هزار سال کار روحانی ساخته آمد حمل وثور وجوزا ترتیب کننده بود وهر یك هزار سال ببرج وپس آهرمن

رو

Digitized by Google

کتاب

علمای اسلام

بنام ایزد بخشاینده بخشایشگر مهربان دادگر

علمای اسلام یکی از دین آگاهی مسئلهٔ چند خواست و درین معنی سخن گفته است و درین باب کتابی ساخته اند و نام این کتاب علمای اسلام نهاده اند یعنی پیدا کنندهٔ چگونگی جهان و روح مردم از ازل تا ابد پرسید که شما انگیزش را چگونه اید ایمان دارید یا نه موبدان موبد گفت که ما انگیزش را ایمان داریم و قیامت خواهد بودن پس علمای اسلام گفت که جهان چون بوده است و خدای آفرینش مردم و نیستی مردن و باز زنده کردن درین چه مصلحت است دین دستوران ایام گفت که آنچه تو می پرسی بسوی انگیزش نخست باید دانستن که آفریدن چه بود و میرانیدن چیست و باز زنده کردن چراست پس باید گفتن که جهان بوده است یا آفریده است اول از جهان باز گویم که جهان بوده است یا آفریده است اگر گوید بود این سخن محال بود بسبب آنکه در جهان نو نو چیزها می افزاید و هم در جهان می کاهد چون چنین بود که می کاهد و می افزاید و نقصان میکیرد و باز زیادت میشود پس هر چه پذیرندهٔ کون و فساد بود معلول بود و معلول خدای را نشاید پس درست شد که جهان نبوده است و بیافریده اند پس آفریده را

Digitized by Google

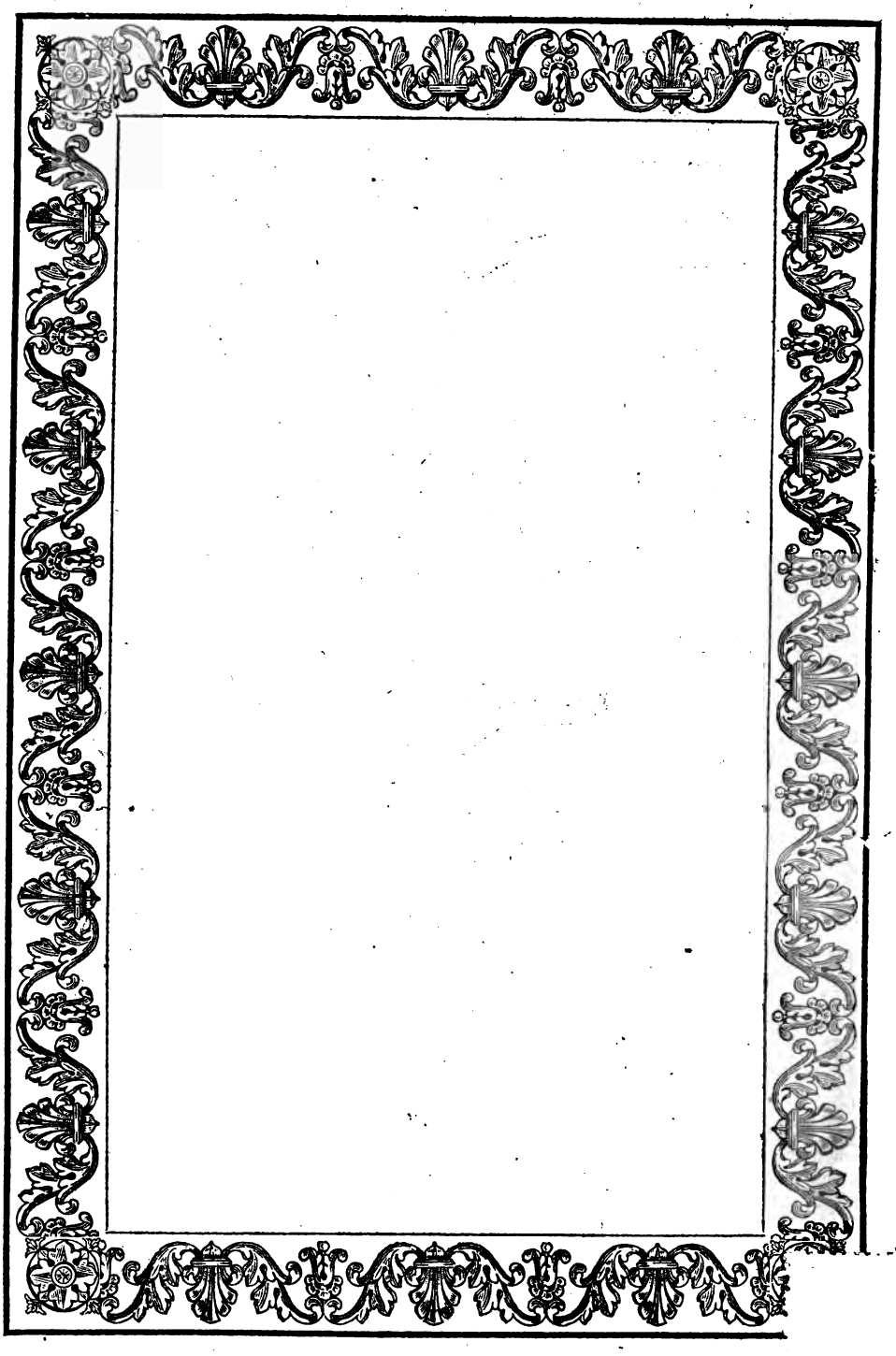

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

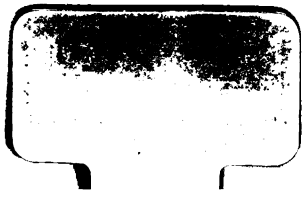

Digitized by Google

Digitized by Google